

De duinen bij nacht

PETER VAN DEN BERG

Bijna de helft van de tijd is het donker. Zeker in de duinen. Voor een natuurliefhebber is er ook dan genoeg te beleven. In enkele afleveringen zal ik het een en ander beschrijven, waarbij ik rekening houd met het jaargetijde.

De vroege voorjaarsmaanden zijn zeer geschikt om de hemel te aanschouwen. Dan immers zoekt de wind vaak de noordhoek op en blaast frisse, zuivere lucht over ons land. Overdag ziet de hemel er donkerblauw uit doordat de bovenlucht weinig stof en vocht bevat. Op een maanloze avond zijn vallende sterren natuurlijk goed te zien, maar hun aantallen zijn in het voorjaar wel beperkt. In de afgelopen paar jaar hebben we ook het geluk gehad, dat er bijzondere verschijnselen in het voorjaar te zien waren. Zo vertoonden heldere kometen zich, een in 1996 en een in 1997. Ze waren overal in de stad als een opvallende vlek te zien, maar in het duister van de duinen stak hun staart prachtig af tegen de sterrenhemel. Met een verrekijker erbij zag je ze nog beter. In 2000 zag ik voor het eerst van mijn al lange leven het noorderlicht, in de nacht van 6 op 7 april. Het was één grote lasershow, waarbij de rode, evenwijdige lichtstralen heel geleidelijk afnamen en toenamen. Hoe indrukwekkend noorderlicht kan zijn, blijkt wel uit een verhaal (18e eeuw) van Musschenbroek, die het beschreef als bloedrode en vlammeende wolken,

waardoor de ganze buurt meende dat de Hooglandsche Kerk in Leiden in brand stond!

Nachtelijk vogelzang

De bosuil roept in het voorjaar niet zo veel meer. Maar er arriveren vanaf half april twee andere vogelsoorten die zich 's nachts goed laten horen: de nachtegaal en de sprinkhaanrietzanger. Door de duinen fietsend heb je al snel enkele tientallen nachtegalen gehoord. Als u van niet veel vogels het geluid kent, is die nachtegaal 's nachts een dankbare vogel. Bijna alle andere vogels houden dan hun snavel. Hoort u toch een vogel, met mooie rollers en waterslagen, dan moet u het maar op een nachtegaal houden. En zelfs als u de zang niet herkent, het blijft natuurlijk mooi. In juni zingen ze niet zo veel meer. De sprinkhaanrietzanger sjirpt als een sprinkhaan. Sprinkhanen zijn pas vanaf juni of juli volwassen. Dan pas kunnen de mannetjes sjirpen. Als u dus in april of mei een stevig sprinkhaanachtig geluid hoort, dan zingt de sprinkhaanrietzanger voor u.

Glimwormen

Insecten houden niet van kou. De kou doet ze verstijven. Wanneer de temperatuur stijgt, worden ze actiever. De glimworm laat zich op zachte nachten in april soms al zien. Ik heb deze kever gezien tussen Scheveningen en Katwijk en vanaf de Noordwijkse golfbanen tot voorbij de Langevelderslag. Pieter Kan meldde ze in DuiN 1994:4 ook uit de Kennemerduinen en Lisse. Eli Heimans vroeg zich in 1910 in De Levende Natuur af, waar er in Nederland buiten het zuidoosten glimwormen voorkwamen. Reacties kwamen er uit de omgeving van Den Haag, Aerdenhout en Oost-Kapelle (Walcheren), en verder uit gebieden buiten de duinen. Het zijn kleine rovertjes, die van huisjesslakken leven. Doordat die slakken in dennenbossen en kalkarme duinen bij gebrek aan bouw materiaal vrijwel ontbreken, moet je daar geen glimwormen zoeken.

In het volgende nummer wil ik verder gaan met onder andere de julikevers, de nachtelijke bloemengeuren en paddengeluiden. Welterusten.

Vanaf half april is de nachtegaal weer in het duin. Wie rond de schemering in de duinen is, kan op een mooie avond of ochtend tientallen nachtegalen horen zingen in het duin. Ook 's nachts gaat het zingen door (foto: Henk Harmsen).

